

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Кісіль Дмитра Олександровича на тему «Обґрунтування ветеринарно-санітарних заходів на пасіках з метою профілактики заразних хвороб» представленої на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії галузі знань 21 «Ветеринарна медицина» за спеціальністю 211 «Ветеринарна медицина».

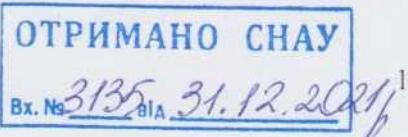
Актуальність теми. Бджільництво України характеризується певним ступенем ураження пасік бактеріозами і мікозами розплоду, хоча реальна епізоотична ситуація при цих небезпечних захворюваннях повністю не контролюється. Зміна епізоотичної ситуації в бджільництві пов'язана з повсюдним поширенням вароозної інвазії, яка викликає досить стрімке зростання захворюваності розплоду бджіл інфекційними хворобами, тому вплив цієї інвазії на інтенсивність прояву епізоотичного процесу вимагає постійних моніторингових досліджень.

Серед актуальних завдань ветеринарного забезпечення галузі бджільництва при вдосконаленні системи протиепізоотичних заходів важливого значення набула диференційна діагностика інфекційних хвороб розплоду при змішаних формах їх перебігу. Складнощі в постановці правильного діагнозу при змішаних формах перебігу інфекційних хвороб призводять до неадекватного і несвоєчасного проведення лікувально-профілактичних заходів, і як наслідок, до ослаблення і загибелі бджолиних сімей.

В сучасних умовах ведення бджільництва перспективним дослідженням є вивчення особливостей епізоотичного процесу при змішаних формах прояву інфекційних хвороб, розроблення та впровадження у бджільництву практику ефективних екологічно безпечних препаратів, удосконалення системи ветеринарно-санітарних заходів щодо профілактики та лікування хвороб бджіл. Саме цим актуальним напрямкам присвячена дана робота.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана згідно з планом ініціативної науково-дослідної теми кафедри ветсанекспертизи, мікробіології, зоогігієни та безпеки і якості продуктів тваринництва Сумського національного аграрного університету за тематичним планом науково-дослідної роботи університету «Система моніторингу методів контролю та ветеринарно-санітарних заходів, щодо якості й безпеки продукції тваринництва при хворобах заразної етіології» (№ державної реєстрації 0114U005551, 2014-2019 pp.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень. Метою роботи було обґрунтувати ветеринарно-санітарні заходи на пасіках з метою профілактики заразних хвороб бджіл.

Для досягнення поставленої мети необхідно було вирішити такі завдання: провести дослідження епізоотичного стану пасік Охтирського району Сумської області на основі моніторингу виявити видовий склад збудників хвороб бджіл; провести дослідження на неблагополучних пасіках, враховуючи виробничий напрям пасік, технологію утримання бджіл, санітарний стан; визначити особливості ураження бджолиного розплоду при змішаній формі інфекційних хвороб з вароозом в умовах тепличного утримання бджолиних сімей; визначити токсичність препарату «Апіхелс»; визначити ефективність при застосуванні препарату «Апіхелс»; визначити токсичність імуномодулятора «Кобацин»; визначити продуктивні показники при застосуванні імуномодулятора «Кобацин»; дослідити гемолімфу бджіл за допомогою растрового сканувального електронного мікроскопа «SELMI РЭМ - 106І» на наявність структурних змін після застосування дослідних препаратів; запропонувати схеми та режими дезінфекції бджолярського інвентарю і стільникових рамок; розробити і впровадити комплексну систему ветеринарно-санітарних заходів при заразних хворобах бджіл.

Наукові дослідження, виконані дисертантом, проведено з дотриманням норм біологічної безпеки та принципів біоетики. У дисертаційній роботі використані сучасні методи досліджень, які дали можливість провести методично правильно та грамотно наукові експерименти.

Дисертаційна робота виконана згідно вимог з використанням достатньої кількості лабораторних тварин (мишій). При цьому використовувались епізоотологічний, клінічний, мікробіологічний, біохімічний, імунологічний, паразитологічний, біотехнологічний, статистичний методи досліджень. Використані методи досліджень дають методично правильно та грамотно провести дослідження, оцінити результати поставлених експериментів.

Висновки та пропозиції виробництву витікають із змісту даної роботи, грамотні, відповідають результатам власних досліджень.

Наукова новизна. Вперше в Україні на основі даних епізоотологічного моніторингу та клініко-епізоотологічних обстежень пасік Охтирського району Сумської області встановлено тенденцію до змішаного перебігу інфекційних та інвазійних хвороб розплоду бджіл. Встановлено, що вароозна інвазія підсилює вплив на інтенсивність епізоотичного процесу, який характеризувався розвитком змішаних заразних хвороб. Отримані дані розширяють теоретичні положення щодо рівнів формування епізоотичного ланцюга, прихованих джерел збудника та рушійних сил епізоотичного процесу при інфекційних хворобах бджіл.

В умовах прояву змішаних заразних хвороб бджіл розроблена і впроваджена диференційна діагностика, комплексна система ветеринарно-санітарних заходів з застосуванням біологічних, екологічно безпечних препаратів - «Апіхелс» на основі природних компонентів та кормова добавка - «Кобацин». В основу системи покладено: епізоотологічний моніторинг, диференційна діагностика змішаних гнильцевих хвороб бджіл, використання

біологічних препаратів («Апіхелс» на основі породних, екологічно чистих компонентів та імуномодулятор - «Кобацин») в комплексі з проведенням лікувально-профілактичних обробок бджолиних сімей.

Вперше отримані дані, що доповнюють наші уявлення про механізм формування гуморальних факторів імуноститу в організмі бджіл після застосування імуномодулятора «Кобацин» та комплексного препарату «Апіхелс». Розроблено та затверджене виробничий регламент промислової технології препаратів «Кобацин» та «Апіхелс» в умовах ТОВ «Бровафарма» та кафедри ветеринарно-санітарної експертизи, мікробіології, зоогігієни та безпеки і якості продуктів тваринництва, Сумського національного аграрного університету. Наукова новизна виконаної роботи підтверджена науковими працями.

Важливість для науки і народного господарства одержаних автором дисертації результатів, рекомендацій щодо їх використання. Впроваджено комплексну систему ветеринарно-санітарних заходів щодо профілактики і лікування змішаних заразних хвороб бджіл у великих бджільницьких і племінних господарствах України.

Результати наукових досліджень послужили основою розробки «Методичних рекомендацій щодо профілактики та лікування при заразних хворобах бджіл», які затверджені Вченуою радою СНАУ, протокол №9 від «29» березня 2021 року. Нормативна документація на препарати: «Апіхелс» - проти вароозу бджіл, комплексний профілактичний засіб при гнильцевих хвороб бджіл, асосферозу та воскової молі, настанова щодо застосування препарату «Апіхелс», затверджені Головою Державного департаменту ветеринарної медицини Міністерства аграрної політики України; «Кобацин» - кормова добавка, імуномодулятор для нарощування сили бджолиної сім'ї, відновлення після отруєння гербіцидами. Настанова щодо застосування «Кобацин», затверджені Головою Державного департаменту ветеринарної медицини Міністерства аграрної політики України.

Результати даної роботи можуть бути використаними під час проведення державного моніторингу інфекційних хвороб бджіл, а також для диференційної діагностики інфекційної патології бджіл.

Дисертаційна робота Кісіля Д.О. є завершеною науковою працею, отримані результати є достовірними та високоінформативними, оскільки отримані на достатній кількості бджолиних сімей з використанням сучасних методів досліджень.

Основний зміст дисертаційної роботи викладено на 177 сторінках комп’ютерного тексту і включає: вступ, огляд літератури і вибір напрямів досліджень, загальну методику та основні методи досліджень, результати досліджень, аналіз та узагальнення результатів досліджень, висновки, пропозиції виробництву, 9 додатків, список використаних джерел.

Робота ілюстрована 19 таблицями та 11 рисунками. Список використаних джерел містить 281 посилань, у тому числі 147 латиницею.

Особистий внесок у розв'язанні наукової проблеми чи у вирішенні конкретного наукового завдання. Матеріали дисертаційної роботи Кісіля Дмитра Олександровича є цікавими, новими і корисними для фахівців ветеринарної медицини. Наукові положення, висновки, практичні рекомендації, які сформовані у дисертаційній роботі, випливають з отриманих результатів, обґрунтовані, грамотні. Дисертаційна робота є самостійним науковим дослідженням, полягає в самостійному виконанні методичних, аналітичних та експериментальних робіт, розробці теоретичних і практичних основ вивчення тенденцій розвитку епізоотичної ситуації, диференційної діагностики, комплексної системи заходів, розробки ветеринарних препаратів для боротьби та профілактики зі змішаними заразними хворобами бджіл і безпосередньої участі в їх практичному впровадженні в бджільницьких господарствах України. Дисертантом самостійно вивчені механізми специфічних і неспецифічних реакцій, що відбуваються в організмі личинок бджіл після застосування біологічних препаратів. Автором самостійно виконані роботи на ТОВ «Бровафарма» з відпрацювання та освоєння промислової технології препарату «Апіхелс» при гнильцевих хвороб, аскарозу, вароозу бджіл та воскової молі і імуностимулятора бджіл - «Кобацин». окремі дослідження, зокрема, створення препарату «Кобацин» для стимуляції щодо нарощування сили бджолиних сімей, проводились спільно з доктором ветеринарних наук, професором - Березовським А.В., доктором ветеринарних наук, професором - Фотіною Т.І. і доктором ветеринарних наук, професором - Фотіною Г.А., в ТОВ «Бровафарма» та лабораторії бджільництва на базі Сумського НАУ вивчення хвороб бджіл в певних умовах. Епізоотологічні дослідження частин пасік проведені за участю співробітників районної лабораторії вивчення хвороб бджіл Охтирського району, та кандидата ветеринарних наук, доцента - Фотіна О.В.

В наукових працях, опублікованих у співавторстві, в дисертації використано лише ті ідеї та положення, які є результатом особистої роботи здобувача.

Обізнаність здобувача з результатами наукових досліджень інших учених за обраною темою дисертації та порівняність цих результатів із результатами наукових положень здобувача. Автор дисертаційної роботи достатньо обізнаний із результатами наукових досліджень інших учених за темою дисертаційної роботи. Дисертантом вдало порівняні отримані дані із результатами інших дослідників, які представлені у 4 розділі дисертації «Аналіз та узагальнення результатів досліджень».

Загальна оцінка суті дисертації, її цінність та недоліки за змістом та оформленням. Дисертаційна робота Кісіль Дмитра Олександровича на тему «Обґрунтування ветеринарно-санітарних заходів на пасіках з метою профілактики заразних хвороб» відповідає вимогам ДАК України: обрана актуальна тема досліджень, проведена значна організаційна та наукова

робота, наукові дослідження виконані на високому методичному рівні, що дало можливість отримати інтересні та цінні наукові результати, які мають практичне та наукове значення для галузі бджільництва та фахівців ветеринарної медицини.

Разом з тим, у дисертаційній роботі Кісіля Дмитра Олександровича виявлено деякі недоліки, побажання та зауваження:

1. Обґрунтуйте будь ласка чого саме до складу препарату «Кобацин» було взято есенціальні елементи - кобальт, цинк і германій, в хелатній формі сукцинату.
2. У розділі 3.5 наведені дані порівняльного випробування препарату «Апіхелс» у порівнянні з препаратом «Апігард». Обґрунтуйте вибір препарату, що використаний для порівняння?
3. Чому саме для визначення токсичності меду були вибрані білі миші та бджоли?
4. В списку літературних джерел є застарілі літературні джерела.
5. Обґрунтуйте будь ласка визначений вами «Об'єкт дослідження» і «Предмет дослідження» вашої роботи.
6. Що таке «Ганеманівська ришітка» і для чого вона потрібна?
7. Чому експериментальні дослідження проводились на таких породах бджіл, як: поліська, карпатка та українська степова?
8. В таблиці 3.17 вказана загальна кількість меду і в т. ч. центрифугованого. В чому тут різниця?
9. Кільки кг меду може принести здорова, сильна бджолина сім'я за сезон?
10. Як правильно писати «аскароз» чи «аскороз» при захворюванні бджіл аскосферозом?

Представленні зауваження не знижують наукову та практичну цінність отриманих результатів досліджень. Вважаю, що автор дисертації – Кісіль Дмитро Олександрович при виконанні даної роботи зробив значний внесок у вирішенні поставленої мети та задач, які є проблемними на сьогоднішній день у бджільництві та ветеринарній медицині України.

Висновок

Дисертантом проведені науково обґрутовані дослідження, які послідовно викладені, сформовані аргументовані висновки та практичні пропозиції, що випливають із одержаних результатів досліджень.

Вважаю, що дисертаційна робота Кісіль Дмитра Олександровича на тему «Обґрутування ветеринарно-санітарних заходів на пасіках з метою профілактики заразних хвороб» оформлена згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», є завершеною науково – дослідною роботою, яка за актуальністю обраної теми, науковою новизною, теоретичним та практичним значенням отриманих результатів, рівнем і обсягом виконаних досліджень, повністю відповідає вимогам, що передбачені «Порядком

проведення експерименту за присудження ступеня доктора філософії», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року №167, а її автор заслуговує присудження освітньо – наукового ступеня доктора філософії галузі знань 21 «Ветеринарна медицина» за спеціальністю 211 «Ветеринарна медицина».

Офіційний опонент, доктор ветеринарних наук,
професор, завідувач кафедри мікробіології,
фармакології та епізоотології
Поліського національного університету

Галатюк О.Є.

